

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री सुशीला कार्की
माननीय न्यायाधीश श्री जगदीश शर्मा पौडेल
फैसला

०७०-CI-०२५२

मुद्दा: अंश I

कपिलवस्तु जिल्ला बलरमवापुर गा.वि.स.वा.नं. ३ मौजे विजयनगर वस्ने	}	<u>पुनरावेदक</u> वादी
फागुको छोरा मगरे भर ----- १		
कपिलवस्तु जिल्ला बलरमवापुर गा.वि.स.वा.नं. ३ मौजे विजयनगर वस्ने		
फागुको छोरा गोर्जे भर ----- १		

विरुद्ध

कपिलवस्तु जिल्ला बलरमवापुर गा.वि.स.वा.नं. ३ मौजे विजयनगर वस्ने बट्टीको	}	<u>प्रत्यर्थी</u> प्रतिवादी
छोरा त्रिभुवन भर ----- १		

शुरु तहमा फैसला गर्ने: माननीय जिल्ला न्यायाधीश श्री चन्द्रमणि ज्ञवाली
कपिलवस्तु जिल्ला अदालत ।

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने: माननीय न्यायाधीश श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा
माननीय न्यायाधीश श्री बाबुराम रेग्मी
पुनरावेदन अदालत, बुटवल, रुपन्देही ।

पुनरावेदन अदालत बुटवलको मिति २०६८/६/२९ को फैसला उपर न्याय प्रशासन
ऐन, २०४८ को दफा १२ को उपदफा १ को खण्ड (क) बमोजिम मुद्दा दोहोर्न्याई हेर्ने
निस्सा प्रदान भई पुनरावेदनको रोहमा दायर हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं
ठहर यस प्रकार छः

गोर्जे भर समेत विरुद्ध त्रिभुवन भर मुद्दा :-अंश ०७०-CI-०२५२

मुल पुरुष रामचरन भै निजलाई कतै कन्है भनि भन्ने लेखे गरिएको। निजको २ छोरा फागु र बद्री भएको फागुको २ छोरा हामी वादीहरु मगरे र गोजै भएको, बद्री भरको छोरा सत्तन, त्रिभुवन भएको, सत्तन निःसन्तान भएको। यस पुस्तेवारीमा रामचरन भन्ने कन्है, फागु, बद्री, सत्तन परलोक भै अन्य अंशियार हामी वादी र प्रतिवादीहरु सगोल मै बसी आएको। पैत्रिक बण्डा गर्नु पर्ने श्री सम्पत्ति विपक्षी प्रतिवादीको जिम्मा नाउँ दर्तामा रहेकोले विपक्षीले सो सगोलको पैत्रिक आयस्ता उब्जनी आधा दिएकोमा विपक्षीले नियत विगारी आफू खुशी गरी उब्जनी नदिएकोले हाम्रो हकको आधा अंश हक माग गर्दा दिन ईन्कार गरी नदिएकाले फिराद परेको अघिल्लो दिनलाई मानो छुट्टिएको मिति कायम गरी विपक्षी प्रतिवादीबाट २ भागको १ भाग अंश दिलाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको फिराद दावी।

वादी हाम्रो पुस्तेवारी भित्रको व्यक्ति नै होइन। एकासगोलमा बसी आएको पनि होइन। मुल पुर्खा कन्हईको छोरा बद्री भर १ जना भै बद्री भरका छोरा सत्तन र त्रिभुवन २ जना दाजुभाइ भएको। कन्हई, बद्री समेतको अघिनै मृत्यु भै दाजु सत्तनको मिति २०६४/५/९ मा मृत्यु भैसकेको निज निःसन्तान भएको। रामचरणलाई कतै कन्है भनी लेखे भन्ने गरिएको छुट्टै व्यक्ति भएको, निजको छोरा फागु भै फागुको छोरा विपक्षी वादी मगरे र गोजै भएको। गोजैको छोरा घुरहु भर र भुटकी भर भएको। जसबाट विपक्षी छुट्टै पुस्तेवारीको रहेको विपक्षीले छुट्टै जग्गाको १ नं. अनुसूची फारम भरेको घर करको रसीद छुट्टै भै बाबु बद्रीको जग्गा दाजु सत्तन र म त्रिभुवनले गा.वि.स. को सिफारिशको आधारमा छुट्टै दर्ता गराएको, वादीले आफ्नो बाबु फागुको नाम दर्ताको छुट्टै दा.खा. गराएको बादीका छोरा घुरहु र भुटकी भरलाई म त्रिभुवन भरले छुट्टै छुट्टै मितिमा राजिनामा पास गरी दिएको र यी वादीका छोरा घुरहुले दाजु सत्तनको मृत्यु पछि दाजुको नामको जग्गा मेरो नाममा जग्गा दा.खा. नामसारी सर्जिमिन गर्दा मेरो एकलौटी हकभोग हो भनी सर्जिमिनमा सहिछाप समेत गरी दिएकोले अंश दिनु पर्ने होइन भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिउत्तर जिकिर।

वादीका वारेस घुरहु भर र प्रतिवादी त्रिभुवन भरले नातामा गरेको वयान मिसिल सामेल रहेको।

वादीका साक्षी ढोढे भर र प्रतिवादीका साक्षी शिवनाथ भरको बकपत्र भै मिति २०६७/१/११ मा भई आएको सर्जमिन मुचुल्का मिसिल सामेल रहेको।

अंशियार सम्बन्धमा वादी र प्रतिवादी बीच अ.नं. ८० नं. वमोजिम नातामा वयान गराउँदा आ-आफ्नो दावी र जिकिरलाई समर्थित हुने गरी वयान गरेको पाईन्छ। वादीले मिति २०६६/५/३१ को च.नं. ४१ को बलरमवापुर गा.वि.स. ले गरी दिएको सिफारिशमा मगरे भर र गोर्जे भरको निवेदन अनुसार निजको ज.ध. प्रमाण पुर्जामा बाजेको नाम रामचरण लेखिएको तर गाउँघरमा बोलाउने नाम रामचरण भएपनि वास्तविक नाम कन्है भर हो भनी सुधार गरी दिन भनी सिफारिश भै सोही आधारबाट नाम सुधार भएपनि उक्त सिफारिश मुद्दा परेपछि प्रमाण श्रृजना गर्न गरिएको हुँदा सो प्रमाणमा ग्राह्य देखिन आएन। त्यसै गरी प्रतिवादी त्रिभुवन भर तथा सत्तन भरले भरेको ७ नं. फाँटवारीमा बाबुको नाम कन्है भनी उल्लेख भएको पाईन्छ। त्यहाँ रामचरण भन्ने उल्लेख छैन। अदालतबाट भएको नाता सर्जमिनमा पनि वादी प्रतिवादीका बाबुको नाम सम्म उल्लेख गरेको बाजेको नाम उल्लेख गरेको पाइदैन र अदालतको आदेश अनुसार रामचरण र कन्यै भन्ने व्यक्ति एउटै हुन वा अलग अलग हुन भनी स्पष्ट भन्न सकेको नदेखिदा अस्पष्ट सर्जमिनको आधारमा नाता सम्बन्ध एकिन गर्न मिल्ने देखिएन। वादी र प्रतिवादीहरूको मतदाता नामावलीमा घर नं. फरक रहेको वादीले फागु भरको नामबाट नामसारी गरी जग्गा प्राप्त गरेको र उक्त नामसारी हुँदा फागुको बाबुको नाम रामचरण भन्ने कन्है रहेको देखिन अउँदैन। मिसिल संलग्न बिभिन्न मितिका पारित लिखतहरूमा पनि कन्है भन्ने रामचरण हो भनी कही उल्लेख भएको छैन भने प्रतिवादी त्रिभुवन भरले वादीका छोराहरू घुरहु भर र भुटकी भरलाई राजिनामा पारित गरी दिएको देखिन्छ। सगोलका अंशियार भए राजिनामा पारित गरीदिनु पर्ने अवस्था पनि रहदैन। त्यस्तै त्रिभुवन भरले आफ्नो दाजु सत्तन भरको जग्गा दा.खा. गरी पाउँ भन्ने निवेदन दिँदा

वादीका छोरा घुरहु भरले एकलौटी नामसारी गरी दिएमा कुनै फरक पर्ने छैन भनी सहिछाप गरी दिएको देखिन्छ। यसबाट यी वादी र प्रतिवादीहरू अलग नाता पुस्ताका हुँदा प्रतिवादीबाट अंश पाउँ भन्ने वादी दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ भन्नेसमेत व्यहोराको शुरु कपिलवस्तु जिल्ला अदालतको मिति २०६७/१२/२२ को फैसला।

उक्त फैसलामा चित्त बुझेन। वादी र प्रतिवादीको लेखबाट नातामा विवाद उठेको देखिएपछि वादी प्रतिवादी ३ पुस्ताका अंशियार दाजुभाइ हो होइन भनी आदेश गरी DNA रगत परीक्षण समेत गरी नाता सम्बन्धमा स्पष्ट गाउँ सर्जमिन गरी न्यायिक निष्कर्षमा पुग्न पर्नेमा सो नगरी मिसिलमा प्रतिउत्तरको प्रकरण (ग) मा रामचरन भन्ने कन्है एउटै व्यक्ति हो। वादीहरू छुट्टै कन्हैको नाती हुन् र म कन्हैको नाती हो भनी स्वीकार गरी आएको अवस्थामा सो तर्फ स्पष्ट सर्जमिन हुनु पर्नेमा सो नगरी रामचरण, कन्है एउटै व्यक्ति हुन होइनन् भनी भएको सर्जमिन समेत त्रुटीपूर्ण र गैरकानूनी हुँदा सो समेत बदर गरी पाउँ। रामचरण भन्ने र कन्है एउटै व्यक्ति हो भनी प्रतिवादीले स्वीकार गरेको मिसिल संलग्न २०२८ सालको फिल्डबुक क्षेत्रिय कितावमा वादीको बाबु फागुको बाबु कन्है रहेको र गा.वि.स. को सिफारिशबाट समेत वादी प्रतिवादीहरू एउटै बाजेको सन्तान भएको अवस्थामा सगोलको अंशियारका नाउँमा नामसारी हुँदैमा अरुको अंश हकमा कुनै असर पर्ने होइन। यस्तो अवस्थामा त्रुटीपूर्ण तर्क गरी भएको शुरु फैसला बदर गरी वादी दावी बमोजिम अंशियार नाता कायम गरी अंश दिलाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको वादीहरूको पुनरावेदन अदालत बुटवलमा परेको संयुक्त पुनरावेदन जिकिर।

वादीहरू प्रतिवादीको नाता पुस्तेवारीको व्यक्ति रहेको नदेखिदा वादीले प्रतिवादीबाट अंश छुट्ट्याइ पाउँ भन्ने वादी दावी पुग्न नसक्ने ठहर्न्याई शुरु कपिलवस्तु जिल्ला अदालतबाट मिति २०६७/१२/२२ मा भएको फैसला मिलेकै देखिदा सदर हुने ठहर्छ भन्ने व्यहोराको पुनरावेदन अदालत बुटवलबाट भएको फैसला।

मुल पुर्खा रामचरन जसलाई काही काही रामचन्द्र कही कही कन्है पनि भन्ने लेखे गरिएको निजको छोरा फागु १ वद्री १ समेत २ जना भई फागुको छोरा मगरे र गोर्जे भएको वद्रीको छोरा सत्तन र त्रिभुवन भएको अरुको मृत्यु भई हामी वादी प्रतिवादी अंशियार दाजुभाई जिवित भएको प्रतिवादीले हाम्रो अंश नदिएको अंश पाउँ भनी हाम्रो फिराद दावी परेकोमा विपक्षी तर्फबाट प्रतिवाद हुँदा यी वादीहरु म प्रतिवादीको पुस्तेवारीको अंशियार होइनन्। नाता सम्बन्धनै नपर्ने भएकोले अंश पाउनु पर्ने होइन भनी जिकिर लिएको देखिन्छ। कपिलवस्तु जिल्ला अदालतबाट मित २०६६/१०/२८ गते आदेश हुँदा रामचरन र कन्है एउटै व्यक्ति हुन वा छुट्टा छुट्टै व्यक्ति हुन स्पष्ट खुल्ने गरी पुस्तेवारी खुलाई वादी प्रतिवादी सगोल वा अलग वसेका हुन सो विषयमा सर्जिमिन गर्नु भनी आदेश भएकोमा वादीले रामचरन र कन्है एउटै व्यक्ति हुन भनी दावी गरेको र प्रतिवादीले प्रतिउत्तरको प्रकरण (ग) मा रामचरन र कन्है एउटै व्यक्ति हुन भनी उल्लेख गरेको छ। यस्तो अवस्थामा त्यसरी मुख मिलिराखेको विषयलाई विचार नगरी रामचरन र कन्है एउटै व्यक्ति हुन वा छुट्टा छुट्टै हुन भनी सर्जिमिन बुझिएको मिसिल कागजले त्रुटीपूर्ण देखिएको छ। पुनरावेदनले सदर गरेको जिल्लाको फैसलामा प्रमाणको दायित्वको कुरा लेखिएको छ। हामी वादी प्रतिवादी एउटै वाजेको सन्तान रहेको तथ्य हामीले लिखित प्रमाणले प्रमाणित गरिसकेको निज वाजेको नाउँ काही कन्है काही रामचरन समेत देखिएको छ। प्रतिवादीले आफ्नो वाजे छुट्टै हुन भनी उल्लेख गरेको सो प्रमाण दिने दायित्व प्रतिवादीको हो प्रतिवादीले सो कुनै दायित्व पूरा गर्न नसकेको फैसला बदर भागी रहे भएको स्पष्ट छ। फैसलामा जग्गा आपसमा लेनदेन गरेको भन्ने उल्लेख छ। सबै अंशियारको नाउँमा जग्गा रहोस भन्ने उद्देश्यले सहमती अनुसार लिखत भएको हो। सो लिखतले अंशियारै होइनन भन्ने कुरा प्रमाणित गर्दैन।

पुनरावेदन अदालतको फैसलामा **DNA** रगत जाँच परिक्षणको सान्दर्भिकता छैन भनी उल्लेख छ। जवकि तीन पुस्ताको नातिहरु एकै वाजेको सन्तान हो होइन भनी **DNA** रगत जाँच हुन सक्ने अवस्था छ। **DNA** रगत जाँच गर्ने विशेषज्ञ इकाईसंग **DNA** रगत जाँच

हुन सक्छ वा सक्दैन भनी प्रतिवेदन पनि नलिइ DNA रगत जाँच हुन नसक्ने जस्तो निष्कर्ष निकाली DNA रगत जाँच नगराइएको फैसला त्रुटीपूर्ण भई प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ५४ को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशको प्रत्यक्ष एवं गम्भीर त्रुटी गरी वादी दावी नपुग्ने गरी कपिलवस्तु जिल्ला अदालतको फैसलालाई नै सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत बुटवलबाट भएको फैसला समेत दोहोर्न्याई हेरी पुनरावेदन अदालतको फैसला समेत बदर गरी वादी दावी अनुसार अंश दिलाइ पाउँ भन्ने व्यहोराको वादी पक्षबाट यस अदालतमा परेको निवेदन।

यसमा तत्कालिन जिल्ला कपिलवस्तु माल अड्डामा २०२८ सालमा पालपोत तिरेको रसिदमा रैंतीको नाम फागु भर, बाबु कन्ही भर भन्ने उल्लेख भएको र फागु भरले जिल्ला कार्यालय कपिलवस्तुमा नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र पाउँ भनी मिति २०३९/१२/९ मा दिएको निवेदनमा पनि बाबुको नाम कन्ही भर भनी उल्लेख भएको देखिन्छ। यसरी निवेदक वादी मगरे भरको वाजे कन्ही भर भन्ने देखिएको अवस्थामा प्रमाणको मूल्यांकन नगरी वादीहरु प्रतिवादीको नाता पुस्तेवारीको व्यक्ति रहेको नदेखिदा वादीले प्रतिवादीबाट अंश छुट्ट्याई पाउँ भन्ने वादी दावी पुग्न नसक्ने गरी शुरु अदालतबाट भएको फैसलालाई सदर हुने ठहर्न्याई पुनरावेदन अदालत बुटवल, रुपन्देहीबाट मिति २०६८/६/२९ मा भएको फैसला अ.बं. १८४ (क), १८५ तथा प्रमाण ऐन २०३१ को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश समेत कानूनको गम्भीर त्रुटी देखिदा न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२(१) को खण्ड (क) बमोजिम प्रस्तुत मुद्दा दोहोर्न्याई हेर्ने निस्सा प्रदान गरिएको छ। प्रस्तुत मुद्दाको शुरु रेकर्ड र भए प्रमाण मिसिल समेत झिकाई आएपछि लगाउको मुद्दाहरु समेत साथै राखी नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने व्यहोराको यस अदालतबाट भएको आदेश।

नियम बमोजिम पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक वादीको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री नरेन्द्र कुमार के.सी. ले वादी प्रतिवादीका मुल पुर्खा रामचरन र कन्है एउटै व्यक्ति रहेको तथ्यमा प्रत्यर्थी प्रतिवादीले स्वीकार गरेको देखिन्छ।

प्रत्यर्थी प्रतिवादीले आफ्नो वाजे छुट्टै कन्है रहेको भनेपनि सोको कुनै प्रमाण दिन सकेको मिसिलबाट देखिदैन। मिसिलमा पेश भएको २०२८ सालको फिल्डबुक क्षेत्रीय किताबमा वादीको बाबु फागु, फागुको बाबु कन्है रहेको देखिएको छ। त्यसैगरी वलरमवापुर गा.वि.स. को २०३९/१२/९ को नागरिकताको सिफारिश प्रमाणितको कागजमा फागुको पिता कन्है भर रहेको देखिएको पुरानो कागज प्रमाणयोग्य भएको मालपोत कार्यालयको मिसिल संलग्न श्रेस्ता राजिनामामा पनि प्रतिवादीको वाजेको नाम कही रामचरन कही कन्है उल्लेख भएको लिखत आधार प्रमाणबाट पनि यस मुद्दाका वादी प्रतिवादीहरु एउटै वाजेको सन्तान अंशियार रहेको स्पष्ट रुपमा देखिएको अवस्थामा वादी प्रतिवादी एउटै नाता पुस्ताका सन्तान नभएकाले DNA रगत जाँच परिक्षणको सान्दर्भिकता छैन भनी पुनरावेदन अदालत बुटवल, रुपनदेहीबाट कपिलवस्तु जिल्ला अदालतले वादी दाबी नपुग्ने ठहरयाएको फैसलालाई नै सदर गरेको नमिलेकोले पुनरावेदन अदालत बुटवलको फैसला उल्टी गरी वादी दाबी वमोजिम प्रत्यर्थी प्रतिवादीबाट पुनरावेदक वादीलाई अंश पाउने गरी फैसला होस भनी वहस प्रस्तुत गर्नु भयो।

प्रत्यर्थी प्रतिवादी त्रिभुवन भरका तर्फबाट उपस्थित वरिष्ठ अधिवक्ता श्री हरिहर दाहाल र विद्वान अधिवक्ता श्री नन्दकिशोर गुप्ताले वादीका मूल पुर्खा वाजे र प्रतिवादीका मूलपुर्खा वाजे छुट्टा छुट्टै हाँगाका हुँन। वादीले दाबी गरेको रामचरन भनिने कन्है भन्ने व्यक्ति र प्रतिवादीका वाजे कन्है भन्ने व्यक्ति छुट्टाछुट्टै भएको कुरा मिसिल संलग्न आधार प्रमाणबाट प्रष्ट रुपमा देखिएको अवस्था छ। पुनरावेदक वादीको छोराहरुले प्रतिवादीबाट जग्गासमेत खरिद गरेको मिसिलबाटै प्रष्ट रुपमा देखिएकाले यी वादी प्रतिवादीहरुका मूल पुर्खा अलगअलग भएकाले वादीले प्रतिवादीबाट अंश पाउनु पर्ने होइन। वादी दाबी नपुग्ने गरी जिल्ला अदालतबाट भएको फैसलालाई सदर हुने गरी पुनरावेदन अदालत बुटवलबाट भएको फैसला यथावत कायम होस भन्ने व्यहोराको वहस प्रस्तुत गर्नु भयो।

उपरोक्तानुसारको वहससमेत सुनी पुनरावेदनको रोहमा दर्ता हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदनपत्र सहितको मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा निम्न विषयहरूमा केन्द्रित रही निर्णय गर्नु पर्ने देखिन आयो।

१. पुनरावेदक वादी र प्रत्यर्थी प्रतिवादीका मूल पुर्खा एउटै वा अलग अलग हुन ?
२. पुनरावेदक वादीले प्रत्यर्थी प्रतिवादीबाट अंश पाउनु पर्ने हो होइन ?
३. पुनरावेदक वादी र प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूको **DNA** रगत जाँच गराउनु पर्ने हो होइन?
४. पुनरावेदन अदालत बुटवलबाट भएको फैसला मिलेको छ छैन?

निर्णयतर्फ विचार गर्दा पहिलो प्रश्न पुनरावेदक वादी र प्रत्यर्थी प्रतिवादीका मूल पुर्खा एउटै वा अलग अलग हुन भन्ने तर्फ विचार गर्दा मूल पुरुष रामचरन भै निजलाई कतै कतै रामचरन तथा कतै कतै कन्हैभर पनि भन्ने लेख्ने गरिएको निजका २ छोरा फागुर वद्री भएको फागुको २ छोरा मगरे भर र गोर्जे भर भएको, वद्रीका २ छोरा सत्तन र त्रिभुवन भएकोमा सत्तन निसन्तान भएको त्रिभुवनको पनि छोरा नभएको, रामचरन (कन्है) फागु, वद्री, सत्तन परलोक भई प्रतिवादीसंग सगोलमै वसी आएकोमा अंशहक माग गर्दा दिन इन्कार गरेकाले २ भागको १ भाग अंश छुट्ट्याई पाऊँ भन्ने फिराद दावी रहेको देखिन्छ। वादी अंशियार नाताकै होइनन। मूल पुर्खा कन्हैको छोरा वद्री भर मात्र १ जना भई वद्री भरको २ सन्तान सत्तन र त्रिभुवन भएको कन्है वद्री समेतको अघि नै मृत्यु भई दाजु सत्तनको समेत मृत्यु भैसकेको निज निसन्तान भएको हो। रामचरनलाई कतै कन्है भनी लेख्ने भन्ने छुट्टै व्यक्ति भएको निजको छोरा फागु भै फागुको छोरा यस मुद्दाका वादी मगरे भर र गोर्जे भर हुन गोर्जेको छोरा घुरहु भर र भुटकी भर हुन। जसबाट वादीहरू छुट्टै पुस्तेवारीको व्यक्ति रहेको कुरा वादीको छुट्टै जग्गाको १ नं. अनुसूची फाराम घरकर रसिद समेत छुट्टै भै बाबु वद्रीको जग्गा सत्तन र म त्रिभुवनले गा.वि.स.को सिफारिशको आधारमा छुट्टै दर्ता भएको समेतबाट वादी र म प्रतिवादीका मूल पुर्खा (वाजे) एउटै नभई छुट्टा छुट्टै हाँगाका हुन

गोर्जे भर समेत विरुद्ध त्रिभुवन भर मुद्दा :-अंश ०७०-CI-०२५२

भन्ने व्यहोराको प्रतिउत्तर जिकिर रहेकोमा वादीहरुका बाबु फागु र प्रतिवादीको बाबु वद्री भएपनि वादी प्रतिवादीका मूल पुर्खा एउटै नभई फरक फरक हुन भन्ने देखिई पुस्तेवारीमा वादी प्रतिवादीको मुख नमिलेको देखिन आयो।

नाता पुस्ता एकिकन गर्ने सम्बन्धमा वादीपक्षले रामचरन भन्ने र कन्है एकै व्यक्ति हुन भनी दाबी गरेको देखिएकोमा रामचरन भन्ने कन्है देखिने र रामचरन भन्ने कन्हैका दुई भाई छोरा फागु र वद्री भर हुन भनी खुल्ने फिराद पर्नु भन्दा पहिलेका प्रमाण वादीबाट पेश गर्न लगाएको मिसिल संलग्न कागजात हेर्दा रामचरन भन्ने कन्है एउटै व्यक्ति देखिने भनी वादी पक्षले मिति २०६६/५/३१ च.नं. ४१ को कपिलवस्तु जिल्ला बलरमवापुर गाउँ विकास समितिले मालपोत कार्यालय कपिलवस्तुलाई गरी दिएको सिफारिश पत्रको प्रतिलिपि मिति २०६७/२/२ मा पेश गरेको देखिन्छ। उक्त सिफारिशमा मगरै भर गोर्जे भरको निवेदन अनुसार निवेदकको बाजेको नाम वादीहरुको जग्गा धनी प्रमाणपुर्जामा रामचरन लेखिएको तर गाउँघरमा बोलाउने नाम रामचरन भर भएको हुँदा निजको बाजेको वास्तविक नाम कन्है भर नै हो। दर्ता पुर्जामा रामचरण भर बदर गरी कन्है भर सुधार गरी दिनु भनी उल्लेख गरेको पाइयो। सोही सिफारिशको आधारमा मगरै भर र गोर्जे भरको जग्गाधनी प्रमाण पुर्जामा बाजेको नाम रामचरण भर, कही कन्है भर भनी सच्याइएको पाइन्छ। मालपोत कार्यालयमा बनेको जग्गाधनी प्रमाण पूजा भनेको जुन व्यक्तिको ज.ध.प्र.पुर्जा हो उसै व्यक्तिको वास्तविक पुस्तेवारी र अंशियार समेत देखाई तयार पारिएको ज.ध.प्र. पुर्जामा पछिबाट गाउँघरमा बोलिने नाम कन्है भर हुँदा कन्है भर नै कायम गरी दिने भन्ने मुद्दा परेपछि प्रमाण सिर्जना गर्नको लागि गराइएको सिफारिश तथा सो अनुसार जग्गा धनी प्रमाण पुर्जामा नाम सच्याइएको आधारमा रामचरण भन्ने कन्है र प्रतिवादीले उल्लेख गरेको कन्है एउटै व्यक्ति हुन भनी विश्वास गर्न सकिएन।

त्यसैगरी प्रतिवादी त्रिभुवन भर तथा सत्तन भरले भरेको ७ नं. फाँटवारीमा बाबुको नाम कन्है भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ, राम चरण भन्ने उल्लेख गरेको देखिदैन।

अदालतबाट भएको सर्जिमिनमा पनि वादी प्रतिवादीका बाबुको नाम सम्म उल्लेख गरेको बाजेको नाम उल्लेख गरेको पाइदैन।

वादीले फिराद दायर गर्नु पूर्व पारित गरी दिएका र.नं. ५३०० मिति २०५७/१०/२७ को राजिनामाको लिखतमा बाजेको नाम गया भर र.नं. १/६९२८ मिति २०६३/३/८ को लिखतमा बाजेको नाम रामचरण भर भन्ने र प्रस्तुत मुद्दाको फिराद परेपछि पारित भएको र.नं. १/९१६१ मिति २०६७/२/१७, र.नं. १/११९८ मिति २०६७/५/२९ समेतका राजिनामा लिखतमा बाजेको नाम कन्है भर भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ। प्रतिवादीको बाजेको नाम पेश हुन आएको र.नं. १/४६१४ मिति २०६५/२/२० समेतका लिखतमा कन्है भर भन्ने मात्र उल्लेख भएको पाइन्छ। वादीका बाजेको नाम कन्है भन्ने रामचरण वा गया भर भन्ने एउटै व्यक्ति हो भनी विश्वासनीय प्रमाण वादीबाट पेश हुन आएको पनि देखिदैन।

पुनरावेदक वादीले फिरादमा हामी वादी प्रतिवादी सगोलमै बसी आएको जो भएको सम्पत्ति वण्डा गर्नु पर्ने सम्पत्ति विपक्षी प्रतिवादीका नाम जिम्मा रहेको भनी दाबी लिएकोमा वादी मगरे भर र गोर्जे भर भई आफ्नो नाम दर्ताको जग्गा विभिन्न मितिमा विभिन्न व्यक्तिलाई राजिनामा गरी बिक्री समेत गरेको देखिन्छ भने अर्को तर्फ मिसिल संलग्न मतदाता नामावली हेर्दा वादीहरुको नाम मतदाता नामावलीको घर नं. ३२ मा उल्लेख गरेको देखिन्छ भने प्रतिवादीको घर नं. २२ मा नाम उल्लेख भएको हुँदा यी वादी प्रतिवादीहरु एकसगोलमा नभै अलग अलग घरद्वारमा बसेको तथ्यलाई अन्यथा भन्न मिलेन।

यदी वादी प्रतिवादी दुवैका वाजे एउटै भएको भए र निजलाई फरक फरक नामबाट पुकारिने भए प्रतिवादीका बाजेको नाम पनि सोही अनुसार फरक फरक उल्लेख भएको हुनु पर्नेमा सो नभई प्रतिवादीका बाजेको नाम सबै लिखतमा कन्है भर भन्ने उल्लेख भई एकरूपता रहेको हुँदा वादी प्रतिवादीका वाजे एउटै व्यक्ति हुन भनी मात्र सकिने अवस्था मिसिल संलग्न आधार प्रमाणबाट देखिन आएन।

अब पुनरावेदक वादीले प्रत्यर्थी प्रतिवादीबाट अंश पाउनु पर्ने हो होइन भन्ने दोश्रो प्रश्न तर्फ विचार गर्दा वादी र प्रतिवादीको नाता र पुस्तामा विवाद नदेखिई मुख मिलेको अवस्थामा मुलुकी ऐन अंश वण्डाको महलमा वादी प्रतिवादीबाट वण्डा गर्नु पर्ने सम्पत्तिको तायदाती फाँटवारी लिई प्रमाण बुझी अंश वण्डा गर्ने सम्बन्धी कानूनी प्रावधान रहेको छ भने यस मुद्दामा वादी र प्रतिवादीका मूल पुर्खा एउटै नभई माथि विवेचना गरिए वमोजिम अलग अलग रहे भएको देखिएकोले वादीहरु प्रतिवादीको नाता पुस्ताभिन्नका व्यक्ति भएको नदेखिएकाले वादीले प्रतिवादीबाट अंश छुट्ट्याई लिन पाउने देखिएन ।

पुनरावेदक वादी र प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरुको **DNA** रगत जाँच गराउनु पर्ने हो होइन भन्ने तेस्रो प्रश्नतर्फ विचार गर्दा वादी प्रतिवादीहरु अंशियार भई नाता पुस्तामा विवाद रहेकोमा **DNA** परिक्षण नगरी वादी दावी नपुग्ने ठहर्याएको फैसला नमिलेको भन्ने तर्फ पुनरावेदन जिकिर रहेको देखिन्छ । वादी र प्रतिवादी बीच नाता र पुस्तामा मुख नमिली विवाद देखिई मिसिल संलग्न वादी प्रतिवादीबाट पेश भएका अन्य आधार प्रमाणबाट वादी प्रतिवादी एकासगोलका अंशियार हुन होइनन भनी प्रमाणित नभएको अवस्थामा वादी प्रतिवादीको **DNA** जाँच द्वारा एकिन गर्नु सान्दर्भिक हुन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक वादी र प्रत्यर्थी प्रतिवादीका मूल पुर्खा (वाजे) फरक फरक हाँगाको देखिई वादी प्रतिवादीको नाताको स्थिति निराकरण भइरहेको समेत देखिएकोले प्रस्तुत मुद्दामा **DNA** परिक्षण गरिरहनु पर्ने अवस्था देखिन नआएकाले पुनरावेदक वादीको निवेदनमा यस अदालतबाट मिति २०७०/४/३० गते मुद्दा दोहोर्न्याई हेर्ने निस्सा प्रदान लिइएको आधार र पुनरावेदन जिकिरसंग सहमत हुन सकिएन ।

तसर्थ वादीहरुले फिराद दायर गरे पश्चात सच्याएको जग्गाधनी प्रमाण पुर्जाको लिखत, विभिन्न मितिमा आफ्ना नाममा भएको जग्गा राजिनामा बिक्री वितरण गरेको अवस्था, मिसिल संलग्न मतदाता नामावलीमा वादी र प्रतिवादीको घर समेत अलग अलग भएको, वादीले गरी दिएको राजिनामा कागजमा वाजेको नाम फरक फरक उल्लेख भएको समेतका

मिसिल संलग्न कागज प्रमाणबाट पुनरावेदन अदालत बुटवल, रुपन्देहीबाट भएको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिल्ने देखिन आएन।

अब: पुनरावेदन अदालत बुटवलबाट भएको फैसला मिलेको छ छैन भन्ने चौथो तथा अन्तिम प्रश्नतर्फ विचार गर्दा माथि विवेचना गरिएका आधार र कारणबाट पुनरावेदक वादीहरु प्रतिवादीको नाता पुस्तेवारी भित्रको व्यक्ति रहेको नदेखिँदा पुनरावेदक वादीले प्रतिवादीबाट अंश छुट्ट्याई पाउँ भन्ने वादी दावी पुग्न नसक्ने ठहर गरेको शुरु कपिलवस्तु जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर हुने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत बुटवलबाट मिति २०६८/६/२९ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदक वादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन। प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाइदिनू।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलाश अधिकृत: अर्जुनप्रसाद कोइराला

कम्प्यूटर अधिकृत: बिक्रम प्रधान

इति सम्बत् २०७२ साल पौष २९ गते रोज ४ मा शुभम्